

MĂRTURII DOCUMENTARE PRIVIND CONTRIBUȚIA MASELOR POPULARE DIN BUCUREȘTI LA SUSȚINEREA RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ

de VIRGIL TATOMIR

În timp ce primele unități ale garnizoanei București plecau spre Dunăre, viața politică a capitalei se concentra asupra dezbaterilor istorice din Adunarea Deputaților.

Votul dat de Adunarea Deputaților, care a adoptat moțiunea prin care a luat act că „rezelul între România și Turcia, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacarea lor oficială”¹, a stîrnit în capitală un val de entuziasm, mulțimea cu drapele și muzici a manifestat călduros pe toate străzile centrale.

În această confruntare, victoria luptei de eliberare națională de sub jugul otoman s-a datorat eroismului manifestat de ostașii noștri pe cîmpul de luptă, conjugat cu efortul intern desfășurat de masele populare care-și manifestau în țară, sub diferite forme, voința fermă de libertate și neatîrnare.

Aceste două forțe determinante, inseparabile între ele, au demonstrat încăodată în plus marea capacitate de luptă a poporului nostru pentru cîștigarea drepturilor sale naționale, fiind convins că dobîndirea independenței naționale trebuia să cunoască în viitor o puternică înfrîurire asupra întregii evoluții istorice a României.

Acum ca și în alte împrejurări asemănătoare, așa cum făcuseră și strămoșii lor, întregul popor înțelegea rolul ce-l avea în susținerea acestui important act, mai cu seamă că efectivele armatei și dotarea sa militară nu erau pe măsura puterii dușmanului. De aceea, încă din primăvara anului 1877, mai precis în luna mai, s-au înființat Comisii de colectare și asigurare cu cele necesare armatei, care și-au înțeles nobila misiune, căutînd pretutindeni să facă cunoscut și să atragă în susținerea acestei acțiuni cît mai mulți patrioți.

Misiunea acestor comisii, comitete sau diferite alte organe constituite la solicitarea cetățenilor au avut darul să explice maselor populare nu numai drepturile pe care le aveau, dar și datoriile patriotice ce trebuiau să le îndeplinească față de țară în asemenea împrejurări. Aceștia le explicau că pentru cucerirea victoriei, armata trebuia susținută nu numai în ceea ce privește creșterea numărului efectivelor umane, dar în mod special moral și material.

Organizarea rechiziționării unor mijloace de transport, luarea măsurilor necesare organizării sistemului de cartiruire a trupelor și de subscripție pentru cumpărarea de arme, colectarea unor importante donații în bani și ofrande (alimente, îmbrăcăminte etc.) sînt numai cîteva exemple de modul cum populația orașului a participat efectiv la susținerea războiului. Fără ajutorul material al maselor populare, războiul nu ar fi putut fi

---

¹ „Monitorul Oficial”, nr. 118 din 27 mai 1877, p. 3449—3453.

duc. Acum, pretutindeni s-a deschis larg punga sărăcăcioasă a celor mulți și anonimi, niciodată parcă mai darnici ca în acele zile când se împlinea visul de veacuri pentru independența națională.

Deși posibilitățile materiale de susținere a războiului erau destul de restrinse, totuși s-a văzut în orice moment din partea maselor populare dorința de a participa prin diferite contribuții la susținerea unui război care trebuia să le aducă libertatea și neatrănarea.

Referindu-se la condițiile în care s-a desfășurat războiul, I. C. Brătianu menționa, în Ședința Camerei Deputaților din 18 ianuarie 1878 : „...să-mi arătați o singură țară în lume, care fără să fi avut armată — căci numai 8 000 era toată armata ce aveam noi —, fără să fi avut munițiuni de război, nici mantale, nici intendență nici serviciu de spitale... am pus deodată o armată atât de numeroasă pe picior de război. Le-am făcut pe toate într-un moment și cu mijloace atât de restrinse, cu o situație financiară din cele mai grele...”².

Unele documente recent cercetate completează seria celor care ilustrează contribuția adusă de masele populare bucureștene, alături de toți locuitorii țării, la susținerea războiului de independență.

Nu se poate evalua valoarea donațiilor, pentru că acestea au fost în mare parte în natură. Totuși listele de donații și unele date care au apărut în „Monitorul oficial” sînt emoționante, ținînd seama de sumele care s-au oferit. Au apărut coloane întregi în gazetele vremii cu numele generoșilor donatori și sumele oferite. Deși cei mai mulți dintre aceștia au rămas anonimi, prin gestul lor și-au adus contribuția la memorabilul act patriotic de sprijinire a armatei, a bravilor ostași români, a răniților, fiind mereu alături și încurajîndu-i pe cei care împlineau visul poporului român de independență națională.

Documentele, unele inedite, oglindesc efortul general al locuitorilor capitalei pentru susținerea războiului, precum și măsurile luate de către organele centrale și locale administrative și polițienești.

Astfel, la 28 aprilie 1878 Prefectura Poliției Capitalei ordona Comisariatului de Poliție al culorii de Negru rechiziționarea căruțelor mari cu cai pentru a transporta de la gara Tîrgoviște (azi Gara de nord) în satul Gruiu cantitatea de 1 368 kg de cartușe și lăzi cu arme pentru front³.

Același organ a ordonat la 18 mai 1877 să se pregătească 50 de trăsuri pentru a fi puse la dispoziția Marelui Cartier General pentru transportarea unei cantități de piine de la Fabrica Colentina la gară, necesară pentru armată⁴.

Prefectura Poliției Capitalei transmitea comisariatelor de poliție să ia măsurile necesare în sectoarele de care răspundeau pentru sprijinirea ofițerilor de intendență și administrație în problema organizării transporturilor, a aprovizionării, a rechizițiilor, cerîndu-le să întocmească liste cu evidența tuturilor caselor și a căruțelor necesare desfășurării activității unităților militare din oraș⁵.

La solicitarea Comandamentului Armatei Teritoriale s-au repartizat pentru nevoile Regimentului 3 Dorobanți un număr de 20 de milițieni, care trebuia să deservească ambulanța în satisfacerea unor nevoi ale unității⁶.

² Vintilă Brătianu, *Situația internă în care se desfășoară războiul neatrănării 1877—1878, în Războiul Neatrănării 1877—1878, București, 1827, p. 39.*

³ Arh. St. Buc., Comisia poliției din culoarea Negru, dos. 24/1877, f. 169.

⁴ Ibidem, f. 209.

⁵ Ibidem, f. 180.

⁶ Ibidem, f. 244.

O importanță deosebită s-a acordat și susținerii activității ce trebuia să o desfășoare spitalele publice din oraș, cărora li s-au asigurat mijloacele de transport necesare aprovizionării bolnavilor și a răniților veniți de pe front⁷.

Cercetînd cuprinsul cererilor înaintate de diferiți cetățeni pentru depunerea unor sume sau alte bunuri în folosul armatei, vom vedea că acestea sînt pătrunse de un puternic sentiment patriotic, fiind conștienți de faptul că prin modestele lor contribuții veneau să completeze unele nevoi de extremă urgență ale armatei și încurajarea celor plecați pe front. Printre cererile înaintate se află și cea a profesorului Ghenadie Enăceanu, prin care la 30 mai 1877 anunță că oferă jumătate din salariul său drept „...ofrandă pentru cheltuielile enorme ale statului pentru întreținerea resbelului de apărare”⁸.

O altă cerere aparține profesorului Silvestru, care a oferit în favoarea armatei române o jumătate din salariu, începînd din luna iunie și pînă la sfîrșitul războiului, arătînd în încheiere că face această donație „în fața grelelor împrejurări în care se află scumpa noastră țară — România...”⁹.

Dar numeroase cereri prin care-și exprimau dorința de a veni în ajutorul armatei, a răniților, avem și din partea unor pensionari, care solicitau depunerea pensiei începînd cu data de 1 mai 1877, alți din lunile iunie-iulie 1877¹⁰.

Donații s-au făcut și din partea unor funcționari publici. Reține atenția de pildă cererea adresată primarului capitalei de către cetățeanul Nicolae Purcă, care arăta că : „...subsemnatul, avînd mare dorință a veni în ajutorul fraților noștri ostași, care-și varsă sîngele și se rănesc în război pentru apărarea drepturilor țării mele «România» și năvînd mijloace mai întinse, vin cu respect a vă pune la dispoziție a patra parte din suma neto a retribuțiunii mele ce primesc pentru postul ce ocup ca ofițer al stării civile”¹¹.

În fața împrejurărilor în care se afla țara și pentru a veni în ajutorul răniților, Consiliul comunal București, în ședința din 3 septembrie 1877, a decis să dea din fondul comunal suma de 5 000 lei prin deschiderea unui credit extraordinar și organizării unei subscripții publice. Din această sumă, 2 500 lei s-a trimis Societății Crucea Roșie, „restul Ospiciului Independența”¹².

Consiliul comunal lua cunoștință în ședința sa din 26 septembrie 1877 de faptul că un grup de șase comercianți au depus fiecare cîte o bucată de pînză pentru nevoile răniților. În aceeași ședință s-a aprobat suma de 50 000 lei pentru cumpărarea de cojoace, brîie, flanele și cizme pentru soldații aflați pe front¹³.

În general, listele de subscripții se înaintau de către deponenți la delegații stabiliți pe suburbii, la percepțiile de culori, la Prefectura Capitalei sau la autoritățile din subordine.

Printre acestea au figurat și cele ale lucrătorilor cizmari de pe Calea Mogoșoaici, care au oferit suma de 127 lei și 50 bani, ale Asociației lucrătorilor din tipografia Thiel & Weiss reprezentînd suma de 100 lei, a lucrătorilor tipografi de la Laboratoarele române¹⁴, lucrători de la fabrica și depozitul timbrelor din București¹⁵ și mulți alții.

De pe front soseau zilnic vești de la ostași, descriînd condițiile grele prin care treceau din cauza echipamentului sumar folosit, a frigului, a ploilor reci și a ninsorii, precum și a unei aprovizionări cu alimente cu totul insuficiente. Acest fapt ni-l prezintă

⁷ Ibidem, f. 222.

⁸ Ibidem, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dos. 3642/1877, f. 61.

⁹ Ibidem, f. 51.

¹⁰ Ibidem, fond Primăria municipiului București, Direcția Contabilității, dos. 2/1877, f. 4.

¹¹ Ibidem, f. 17.

¹² Ibidem, Direcția Secretariat, f. 188.

¹³ Ibidem, f. 121—123.

¹⁴ Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, vol. VI, București, 1953, p. 514.

¹⁵ „Românul” din 4 august 1877.

în scrisoarea sa Vintilă Rosetti, voluntar într-o unitate de lângă Grivița, care arăta că „...aici n-avem apă, nici lemne, sîntem o divizie. La 6 sau 8 km se află un puț pentru toată armata. Ieri soldații au mîncat 1½ pesmet, li s-a dat 5 pentru 3 zile. N-au avut altceva și au umblat 10 ore”¹⁶. Cunoscînd aceste nevoi ale armatei, numărul celor care au făcut donații a crescut zi de zi. Astfel și-a adus contribuția personalul serviciului tracțiunii din Gara Filaret, care a scris cu sume diferite ca mărime, dar donate din toată inima pentru ajutorarea bravilor ostași români.

Lipsa de echipament și îmbrăcăminte pentru armată a determinat administrația orașului să mobilizeze de prin mahalale pe acele femei care știau să coasă, punîndu-le să repare cît mai urgent flanelele necesare armatei și confecționarea altora noi¹⁷. Din pînza oferită de diferiți cetățeni s-a putut confecționa un număr de 50 de brațiere în incinta Azilului Elena Doamna¹⁸, exemplul lor fiind urmat și de alții.

Apelul lansat de către Primăria Capitalei pentru participarea populației bucureștene prin subscripții la sprijinirea armatei a avut un larg ecou. Așa se explică numărul mare al listelor de subscripții întocmite, printre care amintim cele 31 liste de subscripții pentru cumpărarea de arme și cei 5 100 lei și 65 parale adunați din Culoarea de Negru¹⁹. Consiliul comunal constata în ședința sa din 10/22 noiembrie 1877 că suma rezultată din subscripții era de 4 500 lei, pe care a hotărît să o folosească în ajutorul răniților prin cumpărarea unor obiecte de îmbrăcăminte ca : flanele, cămăși, pantaloni etc...²⁰.

În același scop au fost folosiți și banii adunați ca urmare a unei reprezentații teatrale, date de către elevele Școlii Centrale de fete din București, în valoare de 250 lei²¹.

Locuitorii capitalei au înțeles însă și situația grea în care se găseau familiile celor căzuți în lupte, căutînd într-o formă sau alta a le veni în ajutor. În acest scop comitetul lucrătorilor și lucrătoarelor din Casa Briol a oferit suma de lei 500, bani 50, rezultată din spectacolul dat în folosul familiilor soldaților căzuți în luptele pentru cîștigarea independenței de stat a României. Pentru orfanii soldaților căzuți în aceste lupte au fost oferii 2 800 lei de către locotenent colonelul Papazoglu din suma obținută prin vînzarea tablourilor sale²².

Populația Capitalei a participat activ nu numai pentru stringerea unor sume sau diferite materiale pentru nevoile armatei sau ajutorarea orfanilor, dar și pentru pregătirea primirii de pe front în mod festiv a armatei române în capitala țării.

În urma ținerii ședinței extraordinare a Consiliului comunal București, ce a avut loc la 20 sept./2 oct. 1878, se va aloca un credit de 30 000 lei pentru pregătirea festivităților de primirea ostașilor „ce au știut să lupte cu eroism și multă distincțiune pe cîmpul de onoare, pregătind viitorul țării și probînd lumii întregi că națiunea română este plină de virtute”²³.

În dimineața zilei de 8 octombrie 1878 orașul era împodobit cu drapele, tricolorul țării era desfășurat la toate casele, balcoanele erau acoperite cu covoare, străzile cu gherlande de stejar și flori. Pe figura ostașilor ce mărșăluiau pe străzi se citea satisfacția că și-au făcut datoria către țară, aducînd de pe cîmpurile de luptă independența și gloria poporului român.

¹⁶ Documente..., p. 539.

¹⁷ Arh. St. Buc., Comisia poliției din Culoarea Negru, dos. 24/1877 f. 398.

¹⁸ Documente..., vol. VII. p. 568.

¹⁹ Arh. St. Buc., Comisia poliției din Culoarea Negru, dos. 24/1877, l. 393.

²⁰ Arh. St. Buc., fond Primăria Municipiului București, Direcția Secretariat, dos. 3/1877, f. 3.

²¹ Ibidem, fond Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor, dos. 3642/1877, f. 189.

²² „Monitorul oficial” din 13 februarie/2 martie 1878.

²³ Arh. St. Buc., fond Primăria Municipiului București, Direcția Secretariat, dos. 2/1878, f. 61—62.

La fel de mândri erau locuitorii capitalei care au fost tot timpul alături de ostașii români, pentru care făcuseră eforturi materiale fără putință de calcul.

Prin folosirea unor documente, unele din acestea inedite, am încercat să schițăm eforturile locuitorilor capitalei pentru susținerea războiului.

Acestea au fost numai câteva aspecte din marele efort pe care masele populare l-au depus pentru susținerea ducerii unui război drept de câștigare a independenței naționale, exemplul lor fiind demn de urmat de către toți cetățenii patriei noastre atunci când nevoile o cer.

TÉMOIGNAGES DOCUMENTAIRES CONCERNANT LA CONTRIBUTION DES MASSES POPULAIRES DE BUCAREST A L'APPUI DE LA GUERRE D'INDÉPENDANCE

R é s u m é

Par l'étude de documents d'archives moins connus, certains inédits, l'auteur tâche de présenter quelques aspects concernant la contribution des masses populaires de Bucarest à l'appui de la guerre d'indépendance.

Dès le printemps de l'an 1877 on atteste la création des Commissions chargées de collecter et de procurer le nécessaire au ravitaillement de l'armée, cherchant à se faire connaître et à entraîner, dans cette action, le plus de patriotes possible.

La mission de ces commissions, comités ou de divers autres organes, constitués à la sollicitation des citoyens, a réussi à expliquer aux masses populaires non seulement leurs droits, mais aussi les obligations patriotiques qu'ils devaient assumer envers la patrie, dans une telle conjoncture. Ceux-ci leur expliquaient que, pour remporter la victoire, l'armée devait être soutenue non seulement en ce qui concerne l'accroissement du nombre des effectifs humains, mais tout particulièrement du point de vue moral et matériel. Sans l'aide matérielle des masses populaires, on n'aurait pas pu mener la guerre.

Alors se sont largement ouvertes les bourses de bon nombre de gens anonymes, plus désireux que jamais de la faire — paraît-il — pendant ces jours où se réalisait le rêve séculaire de conquérir l'indépendance nationale.

Bien que la plupart de ceux-ci soient restés anonymes, par leur geste ils ont apporté leur contribution au mémorable acte patriotique, de venir en aide à l'armée.

Les documents reflètent l'effort général déployé par les habitants de la Capitale en vue d'appuyer la guerre, de même que les mesures prises par les organes centraux et locaux.

On a pris des mesures pour assurer les moyens de transport nécessaires à l'approvisionnement de l'armée en matériaux de guerre, équipement et vivres, comme pour pourvoir aux besoins des hôpitaux de campagne.

Parmi les signataires des demandes de dépôt de différentes sommes ou de divers matériaux nécessaires à l'armée figurent de nombreux retraités, fonctionnaires, ouvriers de différents ateliers et fabricants, professeurs et élèves.

La population de la Capitale a participé activement non seulement à l'action d'amasser de l'argent ou divers matériaux destinés aux besoins de l'armée, mais aussi de préparer l'accueil, de manière solennelle, de l'armée dans la Capitale, revenant du front.